

Opsamling fra gruppearbejde på morgenkaffemødet den 1. december 2020

I gruppearbejdet blev der stillet følgende spørgsmål:

- Hvad ser du som de største udfordringer i ådalen/den del af ådalen du kommer i?
- Hvilke af disse udfordringer er vigtigst for dig?
- Hvad ser du som de største muligheder i ådalen/den del af ådalen du kommer i?
- Hvilke af disse muligheder er vigtigst for dig?

Konklusioner fra gruppearbejdet

Udfordringer i Ådalen

Ud fra diskussionerne om **udfordringer** blev flere overordnede emner diskuteret. Flere af disse emner vil det være vigtigt at arbejde videre med:

- **Ådalenes særkende og udvikling**
 - Hvilket landskab, vi vil værne om?
 - Ådalene er forskellige, det skal vi tage med, når vi tænker på fremtiden.
 - Udvikle selve Vejle Ådal og Grejs Ådal til natur, friluftsliv, vandtilbageholdelse.
- **Landbrug - landskabssyn**
- **Landbrugets udvikling**
 - Hvordan får vi på en hensigtsmæssig måde omlagt landbrugsproduktionen i ådalen til en mere ekstensiv landbrugsdrift og sikret at den intensive landbrugsdrift kan ske oven for ådalen?
- **Klima**
 - Vandtilbageholdelse og lavbundsarealer til CO₂-binding
- **Biodiversitet**
- **Oplevelser og tilgængelighed**
- **Turisme**
- **Adfærd**
 - Presset mellem benyttelse og beskyttelse
- **Fredning Vejle Ådal**
- **Bosætning og by-land relationen**
 - Jo stærkere urbanisering, jo mere har by og land brug for at samarbejde
- **Vejle Fjord**
- **Landskabsdemokrati og samarbejde om udvikling**
 - Det handler om frivillighed og om processer. Hvordan sikrer vi demokratiske processer? Åben og lyttende tilgang, landskabsdemokrati.

Muligheder i Ådalen

Ud fra diskussionerne om **muligheder** kan følgende emner fremhæves som emner, der kunne arbejdes videre med:

- **Jordfordeling**
 - Skaffe midler til at købe arealer oven for ådalen til jordfordeling f.eks. til udtagning af lavbundsarealer i ådalen.

- **Biodiversitet**
 - Flere kan se værdien i og har viljen til at bidrage til biodiversitet og udvikling af lavbundsarealer. Skovbrug og landbrug kan bidrage til naturen. Vigtigt at få spurgt, hvad landbrug og skovbrug kan bidrage til.
- **Adgang og oplevelser**
 - Bedre muligheder for at opleve Grejs Ådal end der er i dag.
 - Sti hele vejen rundt om Fårup sø.
 - Stier til mountainbikes bl.a. ved Egtved.
 - Kong Rans togt i samarbejde med lokalrådene.
 - Randbøldal arbejder med naturlegepladser, hvor man lærer børn om naturen.
- **Byvision Børkop – Naturby**
 - I den store byudvikling i Børkop er der fokus på natur og adgang til naturen.
 - 'Byvision Børkop' og landskabsplan bør bringes sammen i det her forløb.
 - Landmænd og lodsejere vil jo gerne være en del af fælleskabet. Samtale, inddragelse, fællesskab, forståelse og fælles ansvar. Det er det, der skal bære det igennem.

Nedenfor følger et mere detaljeret referat af, hvad der blev talt om i grupperne fordelt på emner

Udfordringer i Ådalen

Ådalenes særkende og udvikling

Grejs Ådal er en ganske særligt ådal og det er ikke en selvfølge, at det fortsætter på den måde. Vigtigt at fastholde det særlige i ådalen vi har i dag. Vi skal arbejde videre i tæt samarbejde, som vi gør i dag både for at udvikle og fastholde. Her bliver formidling meget vigtig - hvad er det vi vil i fremtiden og hvad skal vi passe på i ådalen?

Ådalene er forskellige, det skal vi tage med, når vi tænker på fremtiden. Vi skal også tænke Grejs Ådal ind i Vejle Ådal i højere grad i fremtiden.

Udvikle selve Vejle Ådal og Grejs ådal til natur, friluftsliv, vandtilbageholdelse.

Landbrug - landskabssyn - landskabsdemokrati

Når vi snakker natur, billeder og landskaber: Det Landmanden og Landbruget laver, er det største maleri vi har i Danmark; når man passer jorden, man sår og man høster den. Den glæde, der er ved at se årets gang, billedet hvor det transformerer fra den sorte jord til noget grønt og noget gult.

Det er et fantastisk billede, og det taler vi sjældent om. Det er også en værdi, at det billede er der.

Ja, men det er også dér, den rigtig svære snak er. Det er dér, du kommer ind til en lodsejer og jo også skal lytte. Og det er jo det, der er så fint ved den her interviewrunde, som er i gang: Det er, at du skal lytte og forstå, hvor er det, den her lodsejer er henne i sit arbejds- og produktionsliv? Og hvordan er det, han ser tingene kan forme sig. Og der er det svært, for kommer man ind og siger: Vi tror helt sikkert, det bliver sådan her, så er paraderne oppe med det samme. Så det er en svær øvelse. Og forstår man det ikke, bliver der alt for mange, der ikke vil være med til noget.

Landbruget har været med til at forvandle naturen gennem årene. Tidligere var det små marker med hegn i naturen – som var en del af det. Efterhånden som landbruget har fået store maskiner, så ønsker man også

større marker at køre på. Det er en naturlig udvikling, men vi andre har også brug for at landbruget snakker sammen om, hvad de kan gøre, hvad de har af muligheder.

Som bymenneske i Storbyen Børkop kan jeg følge billedet med at landbruget er en væsentlig palette i vores liv og landskab. Jeg ville da nødt til at alt var asfalteret. Men min interesse er at cykle en tur ud omkring Hvidbjerg eller gå i den 'grønne kile', men de ting er ikke noget værd, hvis de står alene. Det er nødt til at spille sammen med det, der er uden for vandrestierne eller de asfalterede veje. Hvis der ikke er noget skov og noget landbrug, så bliver det kedeligt at bevæge sig på en vandresti – eksempelvis.

Vi skal ikke glemme, at det vi har i dag, som vi sætter pris på, er skabt fordi nogle andre mennesker tog et ansvar og gjorde nogle ting, donerede noget jord, gik sammen som borgere og købte noget jord – det er ikke kommet ud af ingenting, det vi har nu.

Vi kan ikke bare sætte os ned og vente på at nogen, gør noget. Og det er en langt træk, det vi er i gang med her.

Landbrugets udvikling

De mange ting der sker i landskabet er en udfordring. Hvor kan landbruget eksistere med den intensive drift, invest mulighed, samspil ifht mindre N, Biodiversitet, Byudvikling mm? Hvilken fremtid kigger vi ind i? Er det bæredygtig klimaproduktion, der sikrer biodiversitet, energi mm.

Intensivt landbrug væk fra selve ådalen mod erstatning. Hvordan får man lodsejere med?

Klima

Klimaspektet og håndtering af vand/skybrud er en udfordring. Vi skal holde vand tilbage – og bruge af Grejs ådal til forsinkelse/vandparkering. Der er flere udfordringer, særligt: beskyttet natur og sikre god involvering/samarbejde med lodsejere. Lodsejerne skal bidrage med jord, så værdier i byen kan beskyttes. Udfordring er at sikre demokratiske processer – hvordan lykkes vi bedre? – vi skal tænke i mindre enheder og ikke arbejde i for store områder så det bliver for komplekst og svært at finde løsninger/holde overblik. Svært at sikre demokrati, når det bliver for komplekst.

Dele område op i mindre skala. I gamle dage hed det engvanding, som alle var begejstret for – gødning til marker og vandet blev styret. Der er kommet mere beskyttelse til – det virker som store barrierer for løsninger. Barrierer, der ikke kan ændres siges der – i stedet skal en lodsejer give jord til fællesskabet. Vi skal have demokratiet til at fungere bredt også i Natura 2000 områder. Vi skal som kommune og stat udfordre barriererne.

Biodiversitet

Vi lodsejere kan faktisk rigtig meget. Vi har lige nu en omlægning at hele EU støtten, der gør vi begynder at tale brutto-areal. Og det betyder, at vi godt – uden at blive straffet – kan bruge noget af det areal, vi i dag bruger til alm afgrøder, også kan bruge det til randarealer til biodiversitet.

Jeg er helt sikker på, det er der mange, der vil benytte sig af. Det kan vi bringe med ind i samtalen.

Men der er måske en ny afgrøde, der mangler, som hedder 'biodiversitet', og det skal redde liv og skabe større liv i det åbne land.

Det er en svær diskussion, hvor vi ikke kan imødekomme det hele. Der er dog ikke tvivl om, at biodiversitet er noget, vi kommer til at forholde os til. Det er noget, som vi italesætter for vores medlemmer

(landboforeningen) på en måde, som noget, der kan gøres, uden at man behøves fuldstændig at ændre sin bedrift. Det er et spørgsmål om, hvordan man behandler mange af sine randarealer. Det er der, man kan lave rigtigt meget biodiversitet. Det er helt klart noget, vi kommer til at arbejde med.

Oplevelser og tilgængelighed

Verdensarv i Jelling er central. Vi ønsker at mange ser og oplever området. En udfordring er, hvis der kommer for mange. Nu i Corona tiden har det vist sig at mange har opdaget eller genopdaget de mange glemte natur perler, der er i vores område. Vi skal finde den rette balance mellem den fantastisk attraktion og ikke presse naturen for meget. I fremtiden skal der også være plads til oplevelser, men naturen må ikke presses for meget. Vi må ikke ende med stier, der ligner en motorvej!

Ring 3 ved Grejs skal gøres færdig, så trafik udfordringer kan håndteres og afvikles godt i fremtiden. Der er stort trafik pres i nærområdet i dag.

Grejs Ådal har to dele. En nord/syd med tæt bebyggelse i en smal ådal, der ikke er så tilgængelig, dog med få stier. Den anden del går øst/vest og slutter ved Fårup sø. Denne del er en udfordring og er ikke særlig tilgængelig. Du skal være lokal kendt for at komme rundt.

Et godt eksempel med hvad en sti kan er omkring Brandbjerg højskole, hvor der er skabt tilgængelighed og oplevelser i samarbejde med højskolen. Højskolen har gjort det rigtig godt.

Naturen kræver ro, eksempelvis bålpladsen ved Ravningsbroen giver uro. Der er behov for begrænsning af aktiviteter og opmærksomhed på guidning/styring af adgang til naturen.

Turisme

Ådalscenter ved Haraldskær er et turismeprojekt og de, der har udbytte er Vejle by og hoteller. Som ådalsboer kan man spørge, hvorfor ådalen skal bruges til det. Jo stærkere urbaniseringen bliver, jo mindre hænger by og land sammen.

Brug af natur for at tiltrække turister til området. Passe på naturen og have folk ud i den.

Adfærd

Behov for kulturændring. Folk vil ud på egne præmisser i stedet for på naturens præmisser.

Det der er vigtigt, at have fokus på adfærd og de problemer, der kan opstå, når der kommer flere ud og bruger naturen. Lodsejerne er ikke lige så begejstret for det, hvis de mange nye besøgende ikke opfører sig ordentlig. Det handler især om affald og løse hunde.

Samtidig skal vi, hvis vi vil have sheltere og primitive overnatningspladser, placerer dem strategisk, så det ikke bliver samlingssteder for fester.

Man skal tænke balance i systemet, så man bevare det gode samarbejde med primærerhvervene.

Med hensyn til færdsel i naturen, så skal vi opdrage på hinanden. Mountainbikes er et problem. Der skal planlægges for, hvor den type friluftaktiviteter skal være.

Der skal ikke være lige stor adgang alle steder. Ved Randbøldal er skoven, der grænser op til byen er privatejet.

Udfordringen i vores område ved Egtved er, at der ikke er MTB-spor, så folk bruger vandreruterne og andre stier, så det genere andre brugere. Vi mangler MTB-spor, da folk ikke kører til Vejle for at cykle. Et andet stort problem er løse hunde. Der har været lokale stiprojekter, hvor man har været nødt til at lukke stierne igen pga. dårlig adfærd.

Fredning Vejle Ådal

Som lægmand er det svært at se om fredningen er en fordel. Eller om der er andre tiltag, der er bedre.

I forhold til fredningsforslaget for Vejle Ådal er det problematisk, at DN i Vesterby skov ønsker at etablere en gangsti med bro over Ødsted Bæk – Vesterby Skov er et af de få steder i Vejle ådal, hvor dyrelivet har fred, og der er et rigt dyreliv.

Restriktioner og lang administrationstid frygter man. Det positive er at man igennem fredningen kan sikre at området holdes fri for større omvæltninger såsom motorveje m.m.

På Egtveds udviklingsmøde blev der stemt (57 og 57) på to emner, der begge på en måde havde fokus på natur. Er der tanker om, hvordan man kan bruge fredningen i det arbejde?

Nogle vælger området til pga. adgang til naturen, når de flytter til området. Det er adgang til naturen og roen, der trækker folk til.

Fredning er et tveægget sværd i forhold til om det gavner biodiversitet og andre ting. Har man tænkt i delfredninger, hvor der kommer særlige restriktioner nogle steder, så det ikke bliver en kæmpe fredning?

Bosætning og by-land relationen

Det største problem er, at passe på naturen samtidig med, at man gerne vil have folk ud i den. Udvidelse af byer/bebyggelse op gennem Østjylland medfører, at ådalene kommer under pres, da de bruges mere som rekreative områder.

I den store byudvikling i Børkop er der fokus på natur og adgang til naturen. Det er rigtigt vigtigt, man tænker det ind i den byplanlægning, man laver.

Mange af vores medlemmer oplever, at de mange brugere udgør en belastning for den natur, som vores landmænd sætter stor pris på.

Man gør en fejl, når man ikke inddrager de lodsejere, der ligger uden om byudviklingsområderne og ønsket om, at lodsejerne stiller natur til rådighed. Det er en stor udfordring. Derfor skal man længere ud end blot det område, man køber ind til at være by, og huske at inddrage det område udenom, så det bliver en del af den samlede plan.

Børkop Lokalråd har været meget aktive omkring vores natur. Vi har diskuteret: Hvad er natur? Og hvordan bruger vi den? I vores snak har det gået på, at naturen skal gøre det attraktivt at bosætte sig i Børkop. Det skal være sådan en markedsfremmende natur.

Men der har også været fremsat, at naturen også skal være noget, der ligger uberørt hen. Så vi har lokalt brug for at snakke om, hvad det er for en natur vi har, og hvordan bruger vi den?

Også ift lodsejere: Hvordan kan vi få en god kultur omkring det, og om at benytte naturen og respektere den. Vi skal som lokalråd have en dialog om, hvordan vi kan udnytte det, vi har?

Det er oplagt, at borgergruppen får involveret hele lodsejerguppen i den snak omkring natur. Der er ikke uvilje mod at dele sin natur og finde nogen steder, hvor natur skal være rigtig natur. Det er dér, hvor vi taler med hinanden og finder ud af, hvordan vi kan få det til at spille, så alle bliver tilfredse, vi kan lykkes.

'Byvision Børkop' og landskabsplan kan bringes sammen i det her forløb. Der har også været noget corona, som har ødelagt tidsplanen. Så når vi ikke har talt med lodsejerne inden, så er det fordi, vi ikke vidste, hvad vej det ville gå. Vi ville jo ikke gå ud og tale med lodsejere om Naturby Børkop, når det kunne have endt det blev 'barndommens land', der blev Byvisionen. Så havde vi jo spildt folks tid. Nu håber vi så, vi kan få den gode snak om alt det, der ligger uden for byområderne.

Når nu undersøgelsen bliver færdig, så bliver der lejlighed til at lave den åbne dialog. Det skal vi benytte os af. Og så kan det jo være vi kan finde nogle penge, der kan åbne andre muligheder.

Jeg har rigtig stor respekt for at man har fået arbejdet sig frem til at Børkop skal være naturby, men jeg kan godt undre mig over, at man ikke i samme moment tog fat i dem, der ejer naturen rundt om, og spurgte: Hvordan får vi skabt det her?

Det er rigtigt fint at man i byen bliver enige om at man gerne vil være en naturby, man vil gerne det ene og det andet, men det havde været naturligt i min verden, at man havde spurgt: Hvem er det, der kan levere det? Åh ja, det er dem, der er ude omkring. Dem skal vi have inddraget og gjort til en del af det her.

Landmænd og lodsejere vil jo gerne være en del af fællesskabet. Det går bare galt, når de oplever at folk tænker, at det her er bare noget, vi tager selv. Så det vender hele tiden tilbage til den der med; samtale, inddragelse, fællesskab, forståelse og fælles ansvar. Det er det, der skal bære det igennem.

Vejle Fjord

Fjorden er et sted, hvor der er nogle rigtigt gode aktiviteter. Et fantastisk sted og man kunne måske få bade faciliteter langt ud i fjorden a la det ved Tirsbæk med vinterbadning.

Halvdelen af oplevelsen af ådalen og fjorden er vandet. En af grundene til at Børkop er blevet et stort område, sådan rent bosætningsmæssigt, er tilgangen til vand. Det er ikke kun den grønne natur rundt omkring.

Så fjorden skal tænkes ind, og det handler ikke kun om at bade. Det er også fjordens tilstand.

Det blå er også meget, meget vigtigt. Når vi spørger folk i Børkop om de har meget natur, så svarer de ja, bl.a. fordi, der ligger en stor fjord som de ser som en del af den natur, de har adgang til. Så det sjove er, at der objektivt er meget lidt natur omkring Børkop, men mange svarer der er meget natur, og vi tror, det er fordi fjorden er tæt på.

Landskabsdemokrati og samarbejde om udvikling

Frivilligt, og det skal give mening, forståelse for baggrund. Vigtig erkendelse af nogen skal kunne producere.

Samspil om hjælp til praktiske ting (Erfaringer fra Odderbæk). Intet tinglyst, alt frivilligt.

Succeskriterie, at reducere usikkerhed om fremtid. Hvordan håndteres de forbeholdende, dialog og frivillighed, desuden kommer der forskellige pakker mht. natur og jordfordeling, multifunktionel jordfordeling. Proces handler om at opdage, at man kan få stor gavn af tiltag. Jordfordeling godt sted at starte. Nogen har haft dårlige erfaringer, det må tales igennem. Planlægningen er ikke konflikthåndtering, men at skue fremad og se på udviklingsperspektiver. Vigtigt at den enkelte accepterer dette.

Optaget af samarbejdet i processen. Hvordan får vi det bygget ordentligt op, så alle er med, så det ikke bliver en kamp mod hinanden. Og i den henseende også at finde en balance mellem den vilde natur, som er lækker at have og som er rigtigt vigtig, og så at skabe adgang til den og gøre det tydelig, hvordan man kan bruge den. Det er der en rigtig spændende balanceøvelse i.

Det handler om at passe på naturen og få dyrket et rigtigt godt samarbejde omkring det.

Jeg synes, det giver et meget godt billede af, hvordan det ser ud. Langt de fleste vil gerne være med. Som mennesker har vi et behov for at være en del af et fællesskab.

Derfor kan jeg også godt lide ideen om at inddrage naboerne, og at starte i god tid, og allerede dér overveje, hvad kan være klogt, rart og godt.

En åben og lyttende tilgang er rigtig vigtig, hvis man skal komme godt igennem det her.

Det er vigtigt at begge parter får et ejerskab og der bliver balance. Det nytter ikke, at det kun er landbruget, der tegner dagsordenen eller det kun er brugerne af naturen, der sætter dagsordenen. Vi er nødt til at sætte os sammen og få en dialog.

I forhold til det med landskabsdemokrati er det sådan at vi skal have accept af alle, men også at ting har en eller anden pris. At skal man nå noget for fællesskabet, så - i den verden vi lever i, betaler vi med penge eller så har vi værdisat nogle ting. Det snakker vi ikke så meget om, fordi vi tager noget som en selvfølge. Men jeg tror at de der er lodsejere eller borgere og som vil forandring skal sørge for, at den form for demokrati også virker.

Muligheder i Ådalen

Jordfordeling

Skaffe midler til at købe arealer oven for ådalen til jordfordeling f.eks. til udtagning af lavbundsarealer i ådalen.

Unge landmænd ved Børkop, der skal generationsskifte, hvordan kommer det til at se ud? Vigtigt landmænd forstår muligheder. Vigtigt at blive meget lokal specifik og konkret.

Unge mennesker mere visionære og omstillingsparate, er samarbejdsvillige selv om de kommer med senere. Værdifuld jord, er jord der kan drives effektivt, andet spændende at se alternative muligheder. Markblokke tilrettes.

Måske skal der noget kraftigere information og dialog, hvis vi skal du i de store projekter, f.eks. jordfordeling. Mariager fjord har jo brugt flere årsværk på deres projekt. Det er virkelig spændende med sådanne projekter, men kræver en stor indsats.

Biodiversitet

Flere og flere kan se værdien i at bidrage til biodiversitet og udvikling af lavbundsarealer - man skal se nuanceret på det. Der er vilje.

Vigtigt, at der også tænkes på skove, herunder biodiversitet. Brug for oplysnings- og kortlægningsarbejde og formidling til ejere herom, så de kan arbejde videre. Skovene kommer med i undersøgelsen, der kommer også spændende støttemuligheder. Eksemplets magt noget af det vigtigste.

Plan for hvordan det kan gøres bedre. Lodsejere skal oplyses. Det handler om forståelse og blive klogere.

Skovbrug og landbrug kan bidrage til naturen – hjørner af marker og våde arealer kan ligge som natur. Vigtigt at få spurgt, hvad landbrug og skovbrug kan bidrage til.

Adgang og oplevelser

Grejs Ådal er tæt på byen og Vejle Kommune har købt skov i området. Så det er en oplagt mulighed at udbygge her, så der kan skabes flere oplevelser.

Grejs/Hornstrup. Der er ny stier på vej her i sammenhæng med vådområde/vandparkering. Det tegner rigtig godt.

Sti hele vejen rundt om Fårup sø ville være godt. Det er godt med varierede stiforløb også ind i baglandet, det giver nye oplevelser. Fint med variation. Landbrug – der er ikke så meget i selve ådalen – mest eng og små stykker skovparceller – parcel skov gør at det bliver meget varieret fra park lignende skov til naturskov.

Kommunen kan tænke brug af naturen ind i forbindelse med planlægning. Zoneinddeling af naturområder, og hvad man kan i de forskellige områder. Grønne kiler i byer.

Der skal være bedre muligheder for at opleve øst/vest i Grejs Ådal end der er i dag. Er en sti mere en 3 – 5 km lang vil tryk/brug mindskes helt af sig selv.

Tidligere arbejdede vi med et koncept, der hed Carwalks. Det er ærgerligt at det ikke blev til noget. Konceptet er ikke glemt – vi bruger bl.a. idéerne ved Tørskind, som bliver lidt et test-sted for det system.

Randbøldal har jo stier og lille museum, så er Carwalks anderledes? Idéen om Carwalks er generelt god.

Offentlighedens adgang – dele tingene op, stier til mountainbikere.

Behov for guidning – det er mere sikkert for naturen med ordentlige stier.

Kong Rans togt er der vild begejstring for. Det er en så god idé! Det fantastiske er, at man er ude at spørge lokalrådene, hvor der er overnatning, drikkevand osv. Det kunne være fedt at få de lokale fortællinger med på den sti. Der behøver så mange nye stier, men vedligehold det vi har, for vi har rigtig mange stier.

Egtvedspigens fodspor binder de ti stier sammen, så den skulle give forskelligheden til stierne.

Er også begejstret for Rans sti. Udfordringen ved Rans togt er at man bruger eksisterende veje og stier, hvor nogle af vejene er farlige at gå på. Karl vil gerne hjælpe med at finde alternative stier, væk fra vejene, der hvor han kender området.

Randbøldal arbejder med naturlegepladser, hvor man lærer børn om naturen. Det skal ind fra starten af, så vores børn kommer til at passe godt på naturen gennem hele livet.